

vendade ordu sõjakäigul leedulaste vastu 22. IX 1236. Selle ordu jäänused taotlesid nüüd ühinemist naabrusse asunud Saksa orduga, mis S. nõusolekul ja paavsti loaga teostuski 13. V 1237. S. valitsuse ajal sai Saksa ordu seega mõõgavendade päruse omanikuks Liivimaal, kusjuures S. siiski a. 1238 pidi leppima Harju- ja Virumaa loovutamise Taanile.

K. Lohmeyer, *Geschichte v. Ost- u. Westpreussen* III (1908); E. Caspar, *H. v. S. u. die Gründung des Deutschordensstaats in Preussen* (1924). — Vrdl. ka: Hartmann v. Helden's *Be-richt über d. Vereinigung des Schwertbrüderordens mit d. Deutschen Orden* (*Scr. rer. Pruss.* 5., lk. 168–72, enne avaldatud ka Mitt. XI, 76–102). L. A.

SAMARIN, Juri, vene seltskonnategelane ja publitsist, sünd. 21. IV 1819 Peterburis ohvitseri pojana. Peale koduse hariduse saamist õppis ta Moskva ülikoolis aa. 1834–38 kirjanduslugu ning keeleteadust ja lähenes peale ülikooli lõpetamist slavofiilide ringile, eriti selle juhile N. Homjakovile, saades hiljemini ise sama ringi silmapaistvaks tegelaseks. 1844. a. astus S. riigiteenistusse, kuhu jäi 1853. a. aluni, teenides kohtuministeeriumis, senatis ja siseministeeriumis, oli selle järel oma isa mõisade valitseja ja hiljemini nende omanik, ühtlasi teotsedes rohkesti publitsistilisel alal, kirjutades peaaesjalikult talurahva pärisorjuse kaotamise küsimustest. Aa. 1857–63 võttis S. agaralt osa vene talurahva pärisorjusest vabastamise reformi eeltöödest, sama reformi elluviimisest Samaras ja Peterburis ja pärast seda uue Poola talurahvaseaduse väljatöötamisest. 1864. a. tõmbus S. hädise tervise tõttu erellu, elades vaheldamisi välismaal, oma mõisas Samara kub., Moskvast ja Peterburis ja pühendades oma elu viimase aastakümne peaaesjalikult publitsistilisele ja kirjanduslikule tegevusele. S. suri 19. III 1876 Berliinis. Läänemeremaade ellu puutuvaist küsimustest võttis S. osa eriti aktiivselt nii Vene riigiametnikuna kui ka publitsistina. Esmakordselt tutvus ta Läänemeremaade küsimusega ja Liivimaa agraarkorraga 1846. a. kevadtalvel asjaajaja abilisena »Komitees Liivimaa talupoegade elukorra korraldamiseks«. Sama a. suvel asus S. Riiga, kuhu jäi 1848. a.-ni, olles liikmeks Hanõkovi komisjonis, mille ülesandeks oli tundma õppida Riia omavalitsuslikku korraldust ja majandust ning koostada selle reformimise kava. Siin kirjutas S. üsna põhjaliku Riia linna ajaloo (*Общественное устройство гор. Риги, Peterburi, 1852, uues- ti tr. tiitliga Исторія Риги S.-i tööde VII köites, Moskva, 1889*) ja oma publitsistilised

kirjad Riist (*Письма изъ Риги, esiti käsi- kirjaliselt paljundatud, ilm. trükitult S.-i tööde VII köites a. 1889*). Viimaseis käsitles ta balti saksluse suhtumist Venesse, leides selle olevat eitava ja separatistliku ilmega, vene- laste seisukorda Baltimail, mis oma manne- tuse ja tahaplaanile rõhutusega ei vasta- nud Vene riiklusele, vene-õigeusu levimist Liivimaal ja Balti kohalikkude privileegide põhjendamast. Need kirjad, mis olid esitatud alul ainult siseministrile, said aga peagi Peterburi bürokraatlikes ringkonnis laiemalt tuttavaks, kutsusid baltisõbralikus ele- mendis, eriti Balti kindralkuberni A. A. Suvo- rov'is (vt.) esile suure meelepaha ja said tea- tavaiks ka keiser Nikolai I-le. Viimane nägi S. esinemises teenistusdistsipliini ja ühiskondliku kodurahu rikkumist ja karistas teda lühema- ajalise arestiga Peeter-Pauli kindluses, likvi- deeris vahejuhtumuse siiski väga armulikult, andes autorile isiklikul audientsil noomituse. — Laiemas ulatuses algatas S. Balti küsimuse publitsistina 1860.-date aastate II poolel ja jät- kas selle käsitlemist oma surmani. Sellele küsimusele pühendas ta kõik kuus vihkku oma »Vene ääremaade« (*Окраины Россіи*) esi- mesest seeriast, mis ilmusid trüki Praagas ja Berliinis aa. 1868–76. Kaks esimest neist, üks pühendatud Baltimaade päevapolitilisele olukorrale, teine sisaldav »õigeusulise lätlaste« mälestisi, ilmusid 1868. a. ja said suure tähele- panu osalisteks. Balti-saksa ringkondadega tekkis nende puhul kirglikult äge poleemika, millest kõige mõjuvamalt võttis osa C. Schir- ren (vt.). Autori baltisaksluse-vaenuline sei- sukoht on äärmise teravusega läbi viidud ka ülalnimetatud väljaande järgmistes vihkudes, millest III (1871) on pühendatud Liivimaa talurahva õigeusku siirdumisele 1841. a., IV (1874) ja V (1875) ägedale usutülile Vene riigivalitsuse ja luteri usu organite vahel Liivi- maa õigeusuliste talupoegade luteri usku taga- sipöördumise küsimuses ja VI (1876) Liivimaa talurahva küsimusele. Kõigis neis töödes esines S. Baltimaade eriõiguste ja isepärasuse ägeda vastasena ja venestamispolitika agara õhutajana. Aleksander II valitsuse ajal ei leid- nud S. ideed ametlikku tunnustust, kuid Aleksander III ajal said nad valitsuse venes- tamispolitika ideoloogia põhialusteks.

P. B. Сл.; *Сочинения Ю. О. Самарина VII—VIII (1889–90)*; Б. Нольде, Ю. С. и его время (1925); E. v. Sternberg, *Die Livländ. Bekehrungen* (1872); E. Seraphim, J. S. (B. M. 1911, täienda- tud kujul ilm. E. Seraphim'i töös »Aus vier Jahrhunderten«, 1913).

H. Kr.

SAMSON (-v. HIMMELSTIERNA), Her- mann, kirikutegelane, sünd. 4. III 1579 Riias kohaliku linna-kaitseväge juhi Naëman S.-i